

Rolnummers 2064 en 2085
Arrest nr. 47/2002 van 13 maart 2002

A R R E S T

In zake : de prejudiciële vragen betreffende artikel 46 van de arbeidsongevallenwet van 10 april 1971, gesteld door de Arbeidsrechtbank te Ieper en door de Correctionele Rechtbank te Nijvel.

Het Arbitragehof,

samengesteld uit de voorzitters A. Arts en M. Melchior, en de rechters R. Henneuse, M. Bossuyt, L. Lavrysen, A. Alen en J.-P. Moerman, bijgestaan door de griffier L. Potoms, onder voorzitterschap van voorzitter A. Arts,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. *Onderwerp van de prejudiciële vragen*

a. Bij vonnis van 20 oktober 2000 in zake M. Merlevede tegen A. Desmet en de n.v. Detaform, waarvan de expeditie ter griffie van het Arbitragehof is ingekomen op 27 oktober 2000, heeft de Arbeidsrechtbank te Ieper de volgende prejudiciële vraag gesteld :

« Schendt artikel 46, § 1, 1° en 3°, van de wet van 10 april 1971 op de arbeidsongevallen, in zoverre de rechtsvordering wegens burgerlijke aansprakelijkheid door het slachtoffer van een arbeidsongeval of door de rechthebbenden tegen de werkgever mogelijk is wanneer deze het arbeidsongeval opzettelijk heeft veroorzaakt of wanneer die opzettelijk een ongeval heeft veroorzaakt dat een arbeidsongeval tot gevolg heeft alsmede tegen de lasthebbers en aangestelden van die werkgever indien zij het arbeidsongeval opzettelijk hebben veroorzaakt, terwijl het slachtoffer en de rechthebbenden voor een door de werkgever, diens lasthebbers of aangestelden onopzettelijk veroorzaakt arbeidsongeval tegen hen over geen rechtsvordering inzake burgerlijke aansprakelijkheid beschikken, de artikelen 10 en 11 van de Grondwet ? »

Die zaak is ingeschreven onder nummer 2064 van de rol van het Hof.

b. Bij vonnis van 19 januari 2000 in zake de arbeidsauditeur, A. Bonvissuto en anderen tegen D. Mommer en anderen, waarvan de expeditie ter griffie van het Arbitragehof is ingekomen op 4 december 2000, heeft de Correctionele Rechtbank te Nijvel de volgende prejudiciële vraag gesteld :

« Schendt artikel 46 van de wet van 10 april 1971 niet de beginselen van gelijkheid en niet-discriminatie vervat in de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, in zoverre het voor een getroffen of zijn rechthebbenden de mogelijkheid uitsluit om overeenkomstig de regels van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid een rechtsvordering in te stellen teneinde het volledige herstel van de schade te verkrijgen, terwijl de vermoedelijke aansprakelijken reeds voor een strafgerecht worden vervolgd, zodat noch de sociale vrede, noch de arbeidsrelaties in de ondernemingen daardoor kunnen worden geraakt ? »

Die zaak is ingeschreven onder nummer 2085 van de rol van het Hof.

II. *De feiten en de rechtspleging in de bodemgeschillen*

Beide zaken zijn bij de verwijzende rechter aanhangig gemaakt naar aanleiding van een dodelijk arbeidsongeval van een werknemer, waarbij de werkgever of zijn aangestelden voor de strafrechter zijn vervolgd en waarbij hun strafrechtelijke aansprakelijkheid voor het ongeval is vastgesteld.

De eisende partijen voor de verwijzende rechters zijn familieleden van de getroffen. Zij hebben zich burgerlijke partij gesteld om te worden vergoed voor het nadeel dat zij beweren te hebben geleden door het overlijden van hun naaste en waarvan zij staande houden dat het niet of slechts gedeeltelijk door de tegemoetkoming van de arbeidsongevallenverzekering wordt hersteld.

III. *De rechtspleging voor het Hof*

a. *De zaak nr. 2064*

Bij beschikking van 27 oktober 2000 heeft de voorzitter in functie de rechters van de zetel aangewezen overeenkomstig de artikelen 58 en 59 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof.

De rechters-verslaggevers hebben geoordeeld dat er geen aanleiding was om artikel 71 of 72 van de organieke wet toe te passen.

Van de verwijzingsbeslissing is kennisgegeven overeenkomstig artikel 77 van de organieke wet bij op 28 november 2000 ter post aangetekende brieven.

Het bij artikel 74 van de organieke wet voorgeschreven bericht is bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 5 december 2000.

b. *De zaak nr. 2085*

Bij beschikking van 4 december 2000 heeft de voorzitter in functie de rechters van de zetel aangewezen overeenkomstig de artikelen 58 en 59 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof.

De rechters-verslaggevers hebben geoordeeld dat er geen aanleiding was om artikel 71 of 72 van de organieke wet toe te passen.

Van de verwijzingsbeslissing is kennisgegeven overeenkomstig artikel 77 van de organieke wet bij op 27 februari 2001 ter post aangetekende brieven.

Het bij artikel 74 van de organieke wet voorgeschreven bericht is bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 6 maart 2001.

c. *De samengevoegde zaken*

Bij beschikking van 21 december 2000 heeft het Hof de zaken samengevoegd.

Bij beschikkingen van 6 februari 2001, 20 maart 2001 en 22 mei 2001 heeft het Hof de zetel aangevuld respectievelijk met de rechters L. Lavrysen, A. Alen en J.-P. Moerman.

Memories zijn ingediend door :

- M. Merlevede, wonende te 8900 Ieper, D'Hondtstraat 25 b, bij op 4 januari 2001 ter post aangetekende brief (zaak nr. 2064);

- de n.v. Detaform, met maatschappelijke zetel te 8930 Menen, Hogeweg 15, bij op 5 januari 2001 ter post aangetekende brief (zaak nr. 2064);

- de Ministerraad, Wetstraat 16, 1000 Brussel, bij op 13 januari 2001 ter post aangetekende brief (zaak nr. 2064);

- A. Bonvissuto, F. De Caro, A. De Caro, wonende te 7100 Saint-Vaast, rue des Crampons 24, en G. De Caro, wonende te 7100 La Louvière, Cour Rassart 1, bij op 27 maart 2001 ter post aangetekende brief (zaak nr. 2085);

- de n.v. C.E.I. Construct, met maatschappelijke zetel te 1130 Brussel, Dobbelenbergstraat 8, D. Mommer, wonende te 1495 Villers-la-Ville, Drève Pierre Laruelle, Sart 8, en C. Paggen, wonende te 4650 Herve, Pré de Ville 2, bij op 10 april 2001 ter post aangetekende brief (zaak nr. 2085);

- de Ministerraad, bij op 10 april 2001 ter post aangetekende brief (zaak nr. 2085).

Van die memories is kennisgegeven overeenkomstig artikel 89 van de organieke wet bij op 5 oktober 2001 ter post aangetekende brieven.

Memories van antwoord zijn ingediend door :

- D. Mommer, C. Paggen, G. Pistone en de n.v. C.E.I. Construct, bij op 31 oktober 2001 ter post aangetekende brief;

- A. Bonvissuto, F. De Caro, A. De Caro en G. De Caro, bij op 31 oktober 2001 ter post aangetekende brief;

- de Ministerraad, bij op 31 oktober 2001 ter post aangetekende brief.

Bij beschikkingen van 29 maart 2001 en 26 september 2001 heeft het Hof de termijn waarbinnen het arrest moet worden gewezen, verlengd tot respectievelijk 27 oktober 2001 en 27 april 2002.

Bij beschikking van 19 december 2001 heeft het Hof de zaken in gereedheid verklaard en de dag van de terechtzitting bepaald op 16 januari 2002.

Van die beschikking is kennisgegeven aan de partijen en hun advocaten bij op 21 december 2001 ter post aangetekende brieven.

Op de openbare terechtzitting van 16 januari 2002 :

- zijn verschenen :

. Mr. M. Van Daele en Mr. K. Gobin, advocaten bij de balie te Brugge, voor M. Merlevede;

. Mr. P. Lamon, advocaat bij de balie te Brussel, *loco* Mr. A. Genotte, advocaat bij de balie te Bergen, voor A. Bonvissuto, F. De Caro, A. De Caro en G. De Caro;

. Mr. M.-C. Stessens, advocaat bij de balie te Brussel, *loco* Mr. D. Waeyaert en Mr. F. Gevaert, advocaten bij de balie te Veurne, voor de n.v. Detaform;

. Mr. B. Malevé, advocaat bij de balie te Nijvel, voor D. Mommer, C. Paggen, G. Pistone en de n.v. C.E.I. Construct;

. Mr. M. Beelen, advocaat bij de balie te Leuven, voor de Ministerraad;

- hebben de rechters-verslaggevers M. Bossuyt en R. Henneuse verslag uitgebracht;

- zijn de voornoemde advocaten gehoord;

- zijn de zaken in beraad genomen.

De rechtspleging is gevoerd overeenkomstig de artikelen 62 en volgende van de organieke wet, die betrekking hebben op het gebruik van de talen voor het Hof.

IV. *In rechte*

- A -

Standpunt van de partijen voor de verwijzende rechtscolleges

Zaak nr. 2064

A.1.1. De eisende partij voor de Arbeidsrechtbank te Ieper meent dat de immuniteit van de werkgever moet worden gesitueerd in het kader van de wet van 24 december 1903, waarbij de werknemers een stelsel van objectieve aansprakelijkheid van de werkgever hebben verkregen, op voorwaarde dat de werkgever beperkt en forfaitair aansprakelijk zou zijn en niet meer krachtens het gemeen burgerlijk recht zou kunnen worden aangesproken.

De situatie is evenwel fundamenteel gewijzigd sinds de invoering van de arbeidsongevallenwet van 10 april 1971, die niet langer de werkgever maar wel de arbeidsongevallenverzekeraar als aansprakelijke beschouwt. Daarmee verdwijnt ook de fundamentele bestaansreden van de immuniteit van de werkgever.

A.1.2. De handhaving van het immuniteitsbeginsel houdt in dat afbreuk wordt gedaan aan één van de basisprincipes van het aansprakelijkheidsrecht, namelijk de integraliteit van de schadevergoeding. Voor het onderscheid dat de wet maakt tussen de slachtoffers van een opzettelijke fout en de slachtoffers van een onopzettelijke fout van de werkgever bestaat geen verantwoording.

Er bestaat geen eenduidige of dwingende interpretatie van de term « opzettelijk veroorzaakt arbeidsongeval ». Het soeverein karakter van de appreciatie van de feiten door de rechter is op zich reeds onverenigbaar met de notie van een objectief criterium van onderscheid. Bovendien wordt het begrip « opzettelijk veroorzaakt arbeidsongeval » in de rechtspraak en de rechtsleer afwijkend ingevuld van wat in de systematiek van het strafrecht wordt omschreven als een opzettelijk misdrijf.

A.1.3. Er bestaat ook geen redelijke verantwoording voor het onderscheid in behandeling, in het licht van het doel en de aard van de in het geding zijnde bepaling.

De immuniteit van de werkgever werd aanvankelijk ingevoerd om de sociale vrede en de bedrijfssolidariteit te vrijwaren. Dat argument geldt evenwel niet langer nu de vergoeding van de arbeidsongevallenverzekeraar moet worden gevorderd. Het is daarbij niet ondenkbaar dat de werkgever zich verzekert voor alle schadeposten. De wetgever heeft overigens zelf, met de wet van 24 december 1999, de immuniteit van de werkgever doorbroken wanneer een arbeidsongeval wordt veroorzaakt ten gevolge van een zwaarwichtige inbreuk op de veiligheidsvoorschriften, na vergeefse voorafgaande aanmaning. Men ziet niet in waarom die immuniteit wel geldt wanneer de vordering, zoals *in casu*, is gesteund op een bewezen inbreuk, namelijk een strafrechtelijke veroordeling.

A.1.4. Het Hof heeft reeds geoordeeld dat de sociale vrede niet in het gevaar is wanneer een onopzettelijk veroorzaakt ongeval een verkeersongeval is. Niets kan een onderscheid verantwoorden tussen een arbeidswegongeval en een arbeidsongeval *sensu stricto*. Dit is des te meer het geval nu in beide gevallen het slachtoffer recht heeft op een forfaitaire vergoeding, zodat men niet inziet waarom het slachtoffer van een onopzettelijk verkeersongeval beter wordt beschermd.

Ten slotte wordt erop gewezen dat er geen redelijk verband is tussen het beoogde doel en de aangewende middelen nu de regel van de immuniteit tot gevolg heeft dat bepaalde schadeposten helemaal niet worden vergoed, zoals *in casu* de morele schade.

A.2. Volgens de verwerende partij voor de Arbeidsrechtbank beantwoordt het onderscheid tussen een opzettelijk en een onopzettelijk arbeidsongeval aan een wettig doel.

De wetgever heeft bij de redactie van de wet de rust binnen de bedrijven willen handhaven en procedures tussen werknemers en hun werkgever zoveel mogelijk willen uitsluiten.

Het onderscheid is redelijk nu de wetgever heeft geopteerd voor een forfaitaire vergoeding voor alle slachtoffers van arbeidsongevallen en de immuniteit enkel bij opzet wordt doorbroken. Het onderscheid is objectief nu rechtsleer en rechtspraak het begrip opzet voldoende hebben uitgelegd en omschreven.

Zaak nr. 2085

A.3.1. De eisende partijen voor de Rechtbank van eerste aanleg te Nijvel oordelen dat er geen verantwoording is voor het feit dat artikel 46 van de arbeidsongevallenwet een onderscheid maakt naargelang het arbeidsongeval het gevolg is van opzet dan wel van een fout van de werkgever, zijn lasthebber of zijn aangestelde. Er is evenmin een verantwoording voor het feit dat die bepaling in sommige limitatief opgesomde gevallen de rechtsvordering inzake burgerlijke aansprakelijkheid toelaat en in andere gevallen niet.

A.3.2. De in het geding zijnde arbeidsongevallenregeling wordt verantwoord vanuit de bekommernis om de sociale rust en de goede arbeidsverhoudingen in de ondernemingen te vrijwaren. Men ziet niet in waarom een vordering de rust in het bedrijf meer zou storen wanneer het arbeidsongeval onopzettelijk werd veroorzaakt, dan wanneer opzet voorhanden is. Door enkel in uitzonderlijke gevallen de immuniteit van de werkgever te verbreken, beschermt de wet in overdreven mate de werkgever, de lasthebber of aangestelde, die zelfs wanneer hun een fout kan worden verweten, daarvoor niet aansprakelijk kunnen worden gesteld. Ook daardoor kan de sociale rust in de onderneming worden bedreigd.

A.3.3. In een arrest van 16 januari 1997 heeft het Hof geoordeeld dat het onderscheid tussen het slachtoffer van een arbeidswegongeval dat een volledige schadevergoeding kan verkrijgen en het slachtoffer van een gewoon arbeidsongeval dat, behalve in geval van opzet, is aangewezen op een forfaitaire en beperkte vergoeding, samenhangt met het feit dat het bewijs in het tweede geval moeilijk kan worden geleverd zonder de rust in de bedrijven te storen. Die redenering kan het thans bekritiseerde onderscheid in behandeling niet verantwoorden.

In casu werd een strafrechtelijke fout vastgesteld, zodat ook de burgerrechtelijke fout en het causaal verband tussen het ongeval en de schade bewezen zijn. Het probleem van het bewijs dat door het Hof in het vermelde arrest in aanmerking werd genomen om het verschil te verantwoorden kan hier dus niet worden aangevoerd. Doordat de zaak reeds voor de strafrechter werd gebracht, zal een vordering voor de burgerlijke rechter om een integrale schadevergoeding te verkrijgen, de rust in het bedrijf, die toch reeds is verstoord, niet nog meer kunnen vertroebelen. Voor het in het geding zijnde onderscheid in behandeling bestaat derhalve geen redelijke verantwoording.

A.4.1. De verwerende partijen voor de Rechtbank van eerste aanleg wijzen erop dat het systeem van de arbeidsongevallenwet de sociale rust en de arbeidsverhoudingen in de ondernemingen heeft willen beschermen en dat vanaf het begin in een uitzondering was voorzien in geval van een opzettelijk veroorzaakt ongeval. Nalatigheid en ernstige fouten daarentegen werden niet voldoende geacht om de immuniteit van de werkgever te doorbreken.

A.4.2. De stelling van de eisende partijen, waarbij een onderscheid wordt gemaakt naargelang al dan niet een fout werd begaan of schuld werd vastgesteld, zet het schadevergoedingssysteem van de arbeidsongevallenwet op de helling.

Het criterium van het « opzet » dat de wetgever hanteert, hangt niet samen met de bewijsregeling, maar met de aard van de fout, die ontoelaatbaar is en daarom de immuniteit niet kan verantwoorden. De verwijzing naar het arrest van 16 januari 1997 is dan ook irrelevant. Het criterium waarnaar het Hof verwijst is de plaats van het ongeval, met de gevolgen die daaruit voortvloeien voor de bewijslast.

A.4.3. De volledige schadevergoeding afhankelijk maken van het feit dat een strafvervolgung is ingesteld en van het enkele feit dat een fout werd vastgesteld, zou leiden tot een stijging van het aantal klachten en burgerlijke partijstellingen tegen de werkgevers met negatieve gevolgen voor de sociale rust en de goede arbeidsverhoudingen in de ondernemingen en zou dus ingaan tegen de oorspronkelijke doelstellingen van de wetgever. Bovendien zou het slachtoffer niet worden vergoed wanneer geen fout kan worden bewezen en bestaat de kans dat de werkgever regresvorderingen zou instellen tegen werknemers, wat eveneens tot spanningen in het bedrijf kan leiden.

Standpunt van de Ministerraad in beide zaken

A.5.1. De Ministerraad meent dat beide prejudiciële vragen dezelfde draagwijdte hebben en erop neerkomen dat het Hof wordt ondervraagd over het onderscheid inzake schadevergoeding dat ontstaat naargelang een arbeidsongeval opzettelijk dan wel onopzettelijk werd veroorzaakt door de werkgever of zijn aangestelde. Beide vragen worden dan ook grotendeels gelijklopend behandeld.

A.5.2. Uit een analyse van de ontstaansgeschiedenis van artikel 46 van de wet van 10 april 1971 op de arbeidsongevallen, besluit de Ministerraad dat ten gevolge van bepaalde sociale en wettelijke evoluties de immuniteit van de werkgever in de loop der jaren aanzienlijk is ingeperkt, doch dat reeds in den beginne het principe van de immuniteit nooit heeft bestaan voor opzettelijke arbeidsongevallen en de wetgever dit tot op heden ook nooit gewild heeft. Tevens wordt beklemtoond dat de uitzondering waarin de wet voorziet bij een opzettelijke fout van de werkgever een zeer strikte interpretatie behoeft.

A.5.3. Ten gronde dient te worden onderzocht of het uitzonderlijk toestaan een gemeenrechtelijke vordering in te stellen bij het opzettelijk gepleegd arbeidsongeval door de werkgever, zijn lasthebber of zijn aangestelde, naast het vorderen van de rechten die het slachtoffer put uit de arbeidsongevallenwet, discriminerend is ten aanzien van slachtoffers van een onopzettelijk arbeidsongeval. Daartoe moet worden onderzocht wat de inhoud is van het begrip « opzettelijk ».

Uit de parlementaire voorbereiding van de in het geding zijnde bepaling en uit vaste rechtspraak en rechtsleer blijkt dat de wetgever noch de zware, noch de onverschoonbare fout als voldoende beschouwt om te kunnen spreken van opzet en dat een opzettelijk ongeval een zeer uitzonderlijke, bijna niet voor te stellen situatie betreft. Met opzet werd en wordt het wetens en willens veroorzaken van een ongeval bedoeld.

A.5.4. De slachtoffers van een opzettelijk ongeval toestaan een vordering op basis van de artikelen 1382 en volgende van het Burgerlijk Wetboek in te stellen, beantwoordt aan een wettige doelstelling en is objectief en redelijk verantwoord. In dergelijke gevallen dient de werkgever de volledige verantwoordelijkheid voor het arbeidsongeval te dragen en kan hij geen immuniteit genieten.

Omgekeerd evenwel aan slachtoffers van onopzettelijke arbeidsongevallen toestaan een vordering in te stellen op basis van de artikelen 1382 en volgende van het Burgerlijk Wetboek, zou met zich meebrengen dat de immuniteit van de werkgever volledig wordt opgeheven en dat de arbeidsongevallenwet geen enkel evenwicht meer kent. Het gevolg zou onbetwistbaar zijn dat de sociale rust en de sociale vrede verdwijnen, terwijl zich bijkomend een grote stijging in het aantal rechtszaken zou voordoen. Bovendien zouden de verzekeringsmaatschappijen weigerachtig zijn dat risico nog te blijven verzekeren.

A.5.5. De eisende partijen in de zaak nr. 2085 menen ten onrechte dat de sociale vrede de enige grond is voor de regeling van artikel 46 van de wet van 10 april 1971. Ook de economische noodzaak om alle werknemers zo goed mogelijk schadeloos te stellen en de regeling van de bewijslast werden in aanmerking genomen.

Het criterium dat de werkgever of zijn aangestelde al dan niet voor een strafrechtbank is verschenen, kan niet doorslaggevend zijn omdat de schadevergoedingsregeling zou afhangen van het optreden van het openbaar ministerie en het zou bovendien het aantal geschillen doen toenemen.

Ten slotte meent de Ministerraad ook dat het Hof de gestelde vragen inmiddels impliciet ontkennend heeft beantwoord in de arresten nrs. 31/2001 van 1 maart 2001 en 52/2001 van 18 april 2001.

De Ministerraad besluit dat voor het onderscheid in behandeling waarover het Hof wordt ondervraagd een objectieve en redelijke verantwoording bestaat.

- B -

De in het geding zijnde bepaling

B.1. De prejudiciële vragen hebben betrekking op artikel 46, § 1, van de arbeidsongevallenwet van 10 april 1971, zoals geformuleerd vóór de wijzigingen ervan bij de wetten van 25 januari 1999 en 24 december 1999, dat bepaalde :

« Ongeacht de uit deze wet voortvloeiende rechten blijft de rechtsvordering inzake burgerlijke aansprakelijkheid mogelijk voor de getroffene of zijn rechthebbenden :

1° tegen de werkgever die het arbeidsongeval opzettelijk heeft veroorzaakt of die opzettelijk een ongeval heeft veroorzaakt dat een arbeidsongeval tot gevolg heeft;

2° tegen de werkgever wanneer het arbeidsongeval schade aan goederen van de werknemer heeft veroorzaakt;

3° tegen de lasthebber of aangestelde van de werkgever die het arbeidsongeval opzettelijk heeft veroorzaakt;

4° tegen de personen, andere dan de werkgever, zijn lasthebbers of aangestelden, die voor het ongeval aansprakelijk zijn;

5° tegen de werkgever zijn lasthebbers of aangestelden, wanneer het ongeval zich voordoet op de weg naar en van het werk ».

Ten gronde

B.2.1. De wet van 24 december 1903 betreffende de vergoeding van schade voortspuitende uit ongevallen voorzag in een forfaitaire vergoeding voor schade ten gevolge van een arbeidsongeval, waarbij de forfaitaire aard van de vergoeding meer bepaald was ingegeven door een van het gemeen recht afwijkende aansprakelijkheidsregeling die niet meer uitgaat van het begrip « fout », maar van het begrip « professioneel risico », en van het verdelen van dat risico over de werkgever en het slachtoffer van het arbeidsongeval.

Eenzijds, werd de werkgever, zelfs zonder dat hem enige schuld trof, steeds aansprakelijk gesteld voor de schade ten gevolge van het arbeidsongeval opgelopen door het slachtoffer. Niet alleen werd het slachtoffer op die manier vrijgesteld van het vaak zeer moeilijk te leveren bewijs van de schuld van de werkgever of zijn aangestelde en van het oorzakelijk verband tussen die schuld en de geleden schade. Bovendien zou zijn eventuele eigen (onopzettelijke) fout de vergoeding niet in de weg staan, noch tot zijn aansprakelijkheid leiden, indien door die fout een derde een arbeidsongeval zou overkomen. Anderzijds, ontving het slachtoffer van het arbeidsongeval een forfaitaire schadevergoeding, waardoor het slechts gedeeltelijk werd vergoed voor de geleden schade.

Door verschillende wetswijzigingen werd het vergoedingsniveau van oorspronkelijk 50 pct. van het « basisloon » uitgebreid naar 66 pct. en 100 pct. Ook de oorspronkelijk voorgeschreven immuniteit van de werkgever werd aangepast na de uitbreiding van de arbeidsongevallenregeling tot de ongevallen op de weg naar en van het werk.

Bij de totstandkoming van de arbeidsongevallenwet van 10 april 1971 werd het systeem gewijzigd door het invoeren van de verplichte verzekering, krachtens welke de werknemer zich niet meer richt tot de werkgever maar tot de « wetsverzekeraar ». De schade opgelopen door de werknemer en niet langer de aansprakelijkheid van de werkgever werd vanaf dan verzekerd, waardoor het systeem gelijkenis vertoont met een mechanisme van sociale verzekering.

B.2.2. Artikel 7 van de arbeidsongevallenwet definieert het arbeidsongeval als « elk ongeval dat een werknemer tijdens en door het feit van de uitvoering van de arbeidsovereenkomst overkomt en dat een letsel veroorzaakt ». Het doel van het systeem van de vaste vergoeding bestaat erin het inkomen van de werknemer te beschermen tegen een mogelijk professioneel risico, zelfs indien het ongeval gebeurt door de schuld van die werknemer of van een collega, alsook de sociale vrede en de arbeidsverhoudingen binnen de bedrijven te handhaven door een toename van het aantal processen inzake aansprakelijkheid uit te sluiten.

De bescherming in geval van een fout van de werknemer houdt in dat deze van zijn eigen aansprakelijkheid wordt ontheven in geval van een arbeidsongeval dat door die fout is veroorzaakt. De vaste vergoeding dekt bovendien diegenen van wie de wetgever veronderstelt

dat zij normaal gesproken afhangen van het inkomen van het slachtoffer van een dodelijk ongeval. De vaste vergoeding zal in bepaalde gevallen groter zijn dan wat het slachtoffer had kunnen verkrijgen door een gemeenrechtelijke vordering in te stellen tegen de dader van de fout die het ongeval heeft veroorzaakt en, in andere gevallen, minder groot. De financiering van het systeem van de vaste vergoeding wordt gewaarborgd door de werkgevers, die sinds 1971 verplicht zijn een verzekering inzake arbeidsongevallen te sluiten en de kosten van de premies te dragen. De bekommernis om de financiële last die hiervan het gevolg is niet te verzwaren door een eventuele gemeenrechtelijke vergoedingsverplichting, heeft de wetgever ertoe gebracht de gevallen te beperken waarin de werkgever burgerlijk aansprakelijk kan worden gesteld.

B.2.3. Aangezien het afwijkende systeem in principe verantwoord is, kan worden aanvaard dat bij een nadere vergelijking met het gemeenrechtelijke systeem verschillen in behandeling aan het licht komen, nu eens in de ene zin, dan weer in de andere, onder voorbehoud dat elk van de in het geding zijnde regels dient overeen te stemmen met de logica van het systeem waarvan die regel deel uitmaakt.

B.3.1. In de prejudiciële vraag in de zaak nr. 2064 wordt het Hof verzocht de situatie te vergelijken van slachtoffers van een arbeidsongeval of van hun rechthebbenden naargelang het ongeval onopzettelijk dan wel opzettelijk werd veroorzaakt door de werkgever, zijn lasthebber of zijn aangestelde. In het eerste geval laat artikel 46 van de arbeidsongevallenwet de rechtsvordering inzake burgerlijke aansprakelijkheid van de getroffene of zijn rechthebbenden niet toe, in het tweede geval wel.

B.3.2. Rekening houdend met het feit dat, om de redenen uiteengezet in B.2.1 tot B.2.3, de regels inzake vergoeding van arbeidsongevallen een geheel vormen, is de maatregel, die erin bestaat slachtoffers en hun rechthebbenden die aanspraak kunnen maken op vaste vergoedingen, zoals beoogd in de artikelen 12 tot 17 van die wet, de mogelijkheid te ontnemen een gemeenrechtelijke aansprakelijkheidsvordering in te stellen tegen de persoon die aansprakelijk is voor het arbeidsongeval, niet onevenredig. Het antwoord is noodzakelijkerwijze gelijklopend wat de vergoeding betreft voor de morele schade van de rechthebbenden van het overleden slachtoffer. De vaste vergoedingen waarin de wet van 10 april 1971 voorziet, dekken, geheel of ten dele, zowel de materiële als morele schade.

B.3.3. Het feit dat artikel 46, § 1, van de arbeidsongevallenwet de rechtsvordering inzake burgerlijke aansprakelijkheid wel toelaat voor de getroffene of zijn rechthebbenden wanneer het ongeval opzettelijk werd veroorzaakt door de werkgever, zijn lasthebber of zijn aangestelde, kan de maatregel zijn verantwoording niet ontnemen.

Van opzet is sprake wanneer de bedoelde personen het ongeval gewild hebben. De wetgever kan redelijkerwijze oordelen dat die situatie dermate zwaarwichtig is en de verantwoordelijkheid van de vermelde personen bij het ongeval dermate groot is, dat voor de uitsluiting van de vordering inzake burgerlijke aansprakelijkheid geen verantwoording bestaat.

Omgekeerd bepaalt artikel 48 van de arbeidsongevallenwet overigens dat de bij de wet bepaalde vergoedingen niet verschuldigd zijn wanneer het ongeval door de getroffene of een van de rechthebbenden opzettelijk is veroorzaakt.

B.4.1. De verwijzende rechter in de zaak nr. 2085 verzoekt het Hof de specifieke situatie te onderzoeken van de getroffenen of van de rechthebbenden van de getroffenen van een arbeidsongeval wanneer de vermoedelijke aansprakelijken voor een strafgerecht worden vervolgd. De eisende partijen voor die rechter doen gelden dat, in het geval waarin de werkgever of zijn aangestelde voor de strafrechter worden vervolgd wegens het misdrijf dat wordt gevormd door de fout die het ongeval heeft veroorzaakt, en dat de arbeidsverhoudingen binnen het bedrijf niet bijkomend worden verstoord door de rechtsvordering die zij instellen tot vergoeding van hun schade.

B.4.2. Bij het regelen van de gevolgen van arbeidsongevallen had de wetgever niet als enige bekommernis de arbeidsverhoudingen niet te verstoren. Bovendien is de schuld in de zin van artikel 1382 van het Burgerlijk Wetboek het morele bestanddeel van diverse misdrijven, waaronder de misdrijven van onopzettelijke doding en verwondingen bestraft bij de artikelen 418 tot 420 van het Strafwetboek. Elke vorm van schuld in de zin van artikel 1382 van het Burgerlijk Wetboek die een arbeidsongeval heeft veroorzaakt, is dus eveneens, per definitie, een strafrechtelijke fout in de zin van meer bepaald de artikelen 418 tot 420 van het Strafwetboek. Hieruit volgt dat er geen onderscheid meer is tussen het geval

waarin een arbeidsongeval veroorzaakt is door een fout waarvoor de werkgever of zijn aangestelde door de strafrechter kan worden veroordeeld, en alle gevallen van arbeidsongevallen die veroorzaakt zijn door een fout van de werkgever of zijn aangestelde.

B.4.3. De prejudiciële vragen dienen ontkennend te worden beantwoord.

Om die redenen,

het Hof

zegt voor recht :

- Artikel 46, § 1, van de arbeidsongevallenwet van 10 april 1971 schendt de artikelen 10 en 11 van de Grondwet niet, in zoverre het het slachtoffer van een arbeidsongeval of zijn rechthebbenden verhindert om op grond van de artikelen 1382 en volgende van het Burgerlijk Wetboek een rechtsvordering tot vergoeding in te stellen tegen de werkgever, zijn lasthebber of zijn aangestelde die het ongeval onopzettelijk hebben veroorzaakt.

- Artikel 46, § 1, van de arbeidsongevallenwet van 10 april 1971 schendt de artikelen 10 en 11 van de Grondwet niet, in zoverre het voor het slachtoffer van een arbeidsongeval of zijn rechthebbenden, behoudens in de gevallen waarin uitdrukkelijk is voorzien, de mogelijkheid uitsluit om een rechtsvordering inzake burgerlijke aansprakelijkheid in te stellen, wanneer de vermoedelijke aansprakelijke reeds voor een strafrecht wordt vervolgd.

Aldus uitgesproken in het Nederlands en het Frans, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, op de openbare terechtzitting van 13 maart 2002.

De griffier,

De voorzitter,

L. Potoms

A. Arts